

Візантійське чернецтво у релігійній політиці Ісаврійської династії

Мілютін С. Ю.

У статті досліджується історія візантійського чернецтва під час правління імператорів Ісаврійської династії. Проаналізовано припущення, що імператори-іконоборці свідомо використовували боротьбу довкола легітимності вшанування ікон, щоб розпочати програму конфіскації церковно-монастирських земель. Визначено, що на початковому етапі іконоборського конфлікту представники чернецтва розділилися на противників вшанування образів та захисників ікон.

Ключові слова: іконоборство, чернецтво, Ісаврійська династія, Лев III Ісавр, Костянтин V Копронім.

В історичній науці склалося два діаметрально протилежних погляди на роль чернецтва у візантійській імперії: одні дослідники схильні вважати, що чернецтво було продуктом надмірної релігійності та перешкодою для світської влади на шляху до централізації держави; інша група вчених позиціонує чернецтво, як спільноту, що сприяла морально-етичному оздоровленню соціуму та підвищенню соціальних стандартів в імперії. Невірно розуміння феномену візантійського чернецтва призвело до появи фактологічних та методологічних неточностей, що особливо відчутно простежуються у вивченні історії візантійського чернецтва під час іконоборського конфлікту.

У XIX ст. окремі історики під впливом антирелігійних суспільних течій та ідей просвітництва сформували гіперболізований та у деякій мірі штучний образ перших імператорів-іконоборців, котрі буцімто були провідниками релігійної та соціальної реформації й боролися проти церковного світогляду та засилля церковно-монастирської верхівки. Вважалося, що Лев III Ісавр (717–741) і Костянтин V Копронім (741–775) свідомо використовували боротьбу довкола легітимності вшанування ікон, щоб розпочати програму конфіскації церковно-монастирських земель та інших матеріаль-

них ресурсів, що знаходилися у розпорядженні духовенства. Слід зазначити, що означене пояснення причин візантійського іконоборства нівелювало богословську сторону конфлікту і було неповним, однак надовго зайняло панівне місце в історичній науці.

Через стан джерельної бази історія візантійського чернецтва і церковно-монастирського землеволодіння у VIII ст. залишається слабо дослідженою. В історичних розвідках вона представлена фрагментарно, як складова історії іконоборського конфлікту і знайшла відображення у науковій діяльності іноземних та радянських візантологів: А. Гійу, М. Каплана, С. Геро, Г. Л. Курбатова, М. В. Левченка, М. Я. Сюзюмова. Означеній темі також приділили увагу фахівці з історії папства – Ф. Грегоровіус та Сер Д. Норвіч. На сучасному етапі дослідження історії візантійського чернецтва продовжують: К. Томомі, О. М. Величко та Ю. В. Єфремова. Серед сучасних українських вчених дослідженням візантійського чернецтва та церковно-монастирської організації займаються Ю. О. Мінець і В. В. Омельчук.

Слід зазначити, що на початковому етапі свого існування чернецтво не входило до церковної ієрархії [20, с. 35]. Однак починаючи з VIII ст. ситуація змінюється і серед вищого духовенства збільшується кількість вихідців з монастирського середовища [3, с. 190]. На переконання І. Язикової саме у цей хронологічний період межі компетенції церкви та світської влади у свідомості простого народу почали зливатися [29, с. 80]. Ріст популярності монастирського способу життя, посприяв тому, що чернецтво трансформувалося в авторитетну суспільно-політичну силу [26, с. 56].

У 726 р. Лев III Ісавр вперше офіційно виступив проти образів, а через чотири роки видав іконоборський едикт, котрим заборонив поклонятися святим зображенням. Для письмових першоджерел з історії першого періоду візантійського іконоборства властива жорстка поляризація сторін конфлікту. За свідченнями Феофана і патріарха Никифора партію іконоборців представляли імператори, єпископи східних провінцій та армія, відповідно захисників ікон – аристократія, жінки і чернецтво. Однак уже детальний аналіз першоджерел ставить під сумнів запропоновану візантійськими хроністами диференціацію кожної із протидіючих партій. Зокрема патріарх Никифор (806-815) зазначав, що противники вшанування

ікон долучали окремих із монахів у прірву власної погибелі – тих, котрі поступалися їх нечестивим вченням: або у результаті насилля, або будучи обдуреними, або викрадені похвалами чи спіймані грошовою приманкою, чи спокушені почесною військовою посадою, або іншими порочними прийомами [21].

М. Я. Сюзюмов висловив припущення, що соціальною базою для виникнення іконоборства послужили народні маси, котрі відчували гостру неприязнь до меркантильного чернецтва і надмірно багатой церковно-монастирської еліти, а імператори-іконоборці лише спрямували народне незадоволення у правильному напрямку [23, с. 52]. Схожої думки притримувався Г. Л. Курбатов, котрий вважав, що іконоборство зароджувалося, як протест проти багатой міської церкви з її пишним офіційним культом, безмежним паразитуючим міським чернецтвом та античними традиціями життя міського духовенства. Дослідник висловив припущення, що іконоборство це рух нових соціальних сил, котрі долали старі пережитки та долучалися до формування нової Візантії. У свою чергу перші імператори-іконоборці не тільки орієнтувалися на ці сили, але й виступили виразниками їх інтересів [11, с. 83].

А. В. Карташев аналізуючи особливості політики іконоборців у сфері віровчення прийшов висновку, що Лев III, а пізніше його син Костянтин V намагалися секуляризувати всі сторони суспільного життя у Візантії та за рахунок конфіскації церковно-монастирської власності збагатити казну і підняти авторитет держави [9, с. 1078-1079]. Ряд істориків висловлює припущення, що імператори-іконоборці сприймали чернецтво, як загрозу цілісності держави, що було обумовлено тим, що чернечий постриг приймала значна кількість потенційних солдат, котрі могли поповнити лави візантійської армії та стати на захист державних кордонів [2, с. 33; 9, с. 1079; 12, с. 121; 22]. В історіографії візантійського іконоборства навіть побутувало припущення, що кількість монахів напередодні виходу іконоборського едикту, досягла понад ста тисяч осіб, однак реальні докази, що доводять правомірність цього припущення відсутні.

Поступово історики змінили своє ставлення до візантійського чернецтва, що було обумовлено археологічними знахідками. Археологічні дослідження показали, що при константинопольських монастирях існували лікарні, гуртожитки, притулки для знедолених

і сиріт. Ю. В. Єфремова стверджує, що усі хто потребував допомоги, мали змогу отримати духовну чи матеріальну підтримку у монастирській обителі [7, с. 41]. Ченці активно займалися благодійною діяльністю, що сприяло підвищенню соціальних стандартів у візантійському суспільстві. Важливе місце у системі ціннісних орієнтацій ченців відводилося трудовій діяльності. Крім того, столичні та провінційні церкви і монастирі на законодавчому рівні мали право здавати свої землі в оренду, що дозволило окремим обителям покращити своє матеріальне становище.

Порівняно успішна комерційна діяльність частини монастирів дала привід М. В. Левченку помилково звинуватити чернецтво в експлуатації народних мас і розвинути теорію стосовно масштабного церковно-монастирського землеволодіння у Візантії, розвиваючи дану тезу, вчений висловив припущення, що церковні установи контролювали половину посівних площ імперії [12, с. 121].

На нашу думку вплив церкви і церковних ієрархів, в економічній сфері, напередодні першого іконоборського періоду значно перебільшений. Безсумнівно, що окремі представники церковної верхівки скориставшись вакуумом влади примножили свій вплив та покращили власний матеріальний статус, однак вплив церкви в означений період мав швидше за все не економічний, а психологічний і духовний характер. Слід зазначити, що церковні ієрархи почали долучатися до виконання адміністративних функцій ще до зіткнення з ісламом та девальвації авторитету імператорської влади. Зокрема у VI ст. церковні ієрархи займалися будівництвом культових та господарських споруд у містах [4, с. 61]. Крім того, відомо, що під час правління Юстиніана I (527-565) обороною міст Месопотамії керував не військовий чиновник, а місцевий єпископ, що свідчить про довіру, котра існувала між церквою і світською владою. Часто у кризові моменти єпископи брали ініціативу в управлінні містом у свої руки [4, с. 62]. Показовим являється приклад константинопольського патріарха Сергія (610-638), котрий у часи відсутності імператора Іраклія управляв справами імперії від імені василевса.

Слід зазначити, що напередодні виходу іконоборського едикту Льва III Ісавра церква зіштовхнулася з труднощами, котрі були обумовлені економічними факторами. Уже Г. Л. Курбатов на основі археологічних даних прийшов висновку, що у цей час на території

Візантії зменшується кількість монастирів у провінційних містах [11, с. 73]. Якщо вірити археологічним свідченням навіть у таких містах як Константинополь і Фессалоніки зменшується інтенсивність церковного будівництва [24, с. 41].

Виникає запитання чи міг Лев III Ісавр у таких важких економічних умовах прийняти рішення відібрати земельну власність у монастирів і повністю передати її у підпорядкування фемної верхівки чи роздати солдатам? Г. Л. Курбатов висловлював певний скептицизм стосовно такого рішення з боку василевса. На думку вченого, імператор у своїй іконоборській політиці не ставив за основну мету повністю секуляризувати церковно-монастирське землеволодіння, його політика на початковому етапі зводилась до конфіскації частини церковного майна та ліквідації окремих пілґ, що розповсюджувалися на монастирі. Завдяки чому, на думку вченого, Лев III зумів створити стабільну та боєздатну армію, котра могла ефективно протидіяти арабській кінноті [11, с. 85].

Безсумнівно, що армія потребувала постійних інвестицій з боку держави, однак буде помилково вважати, що відновлення боєздатності візантійської армії пояснюється виключно економічними факторами. Лев III провів реорганізацію системи управління, що дозволило зосередити в руках фемних стратігів адміністративні та військові функції, також імператор делегував частину повноважень місцевим чиновникам, однак при цьому зменшив площі підконтрольних місцевим чиновникам провінцій, виключенням стала фема Опсікій, котра була розділена за правління Костянтина V.

Незважаючи на критику з боку Феофана Сповідника і патріарха Никифора правління Льва III Ісавра не мало жорсткого репресивного характеру стосовно чернецтва, що підтверджується правовими актами імператора. Зокрема, церковне законодавство «Еклоги» доводить, що Лев III у повній відповідності з ідеями політичної ортодоксії широко намагався на законодавчому рівні відстоювати інтереси церкви [14, с. 242], з чим погоджуються фахівці у галузі візантійського права [2, с. 32; 10, с. 145]. Єдине законодавче обмеження церковно-монастирського землеволодіння, стосувалося, заборони передавати у вічне користування нерухомістю, виключення становили об'єкти, що знаходилися у кризовому стані. О. М. Величко висловив припущення, що Лев III Ісавр здійснював конфіскацію мо-

настирського майна тільки у крайніх випадках, що не дає підстав говорити про систематичні спроби секуляризації з боку імператора [2, с. 32].

Влітку 741 р. перший імператор-іконоборець помер, трон успадкував його син Костянтин V Копронім, котрому виповнилося 23 роки. Правління нового імператора розпочалося з війни проти узурпатора Артавазда (741-743), котрий проголосив себе імператором і увійшов до столиці відновивши при цьому вшанування ікон. У боротьбі проти Костянтина V узурпатор заручився підтримкою константинопольського патріарха Анастасія, котрий привселюдно звинуватив легітимного імператора в єресі. Незважаючи на успіхи на початковому етапі повстання Артавазд не зміг закріпитися на троні. Після поразки військ узурпатора при Сардах стратегічна перевага повністю перейшла до рук Костянтина, котрий після нетривалої облоги столиці повернув собі трон. Костянтин V покарав прихильників Артавазда, однак незважаючи на зраду столичного патріарха, залишив його на посаді.

Навіть історики, котрі вороже ставляться до імператора визнають, що через зовнішню загрозу з боку болгар і частково арабів, Костянтин V не відразу розпочав боротьбу проти ікон та чернецтва. Після смерті патріарха Анастасія імператор зібрав синод в Іереї, котрий постановив заборонити ікони та провів вибори нового патріарха. Вибори спадкоємця Анастасія представляють для вивчення історії чернецтва іконоборського періоду значний інтерес. Зокрема, Феофан Сповідник у своїй «Хронографії» зазначав: «Костянтин Копронім взяв за руку Костянтина монаха, що був єпископом Сілейським, та помолившись, голосно промовив: багато літ Костянтину, вселенському патріарху» [27, с. 230]. Інший хроніст іконоборського періоду згадував: «Собор проголосив архієреєм Константинополя Костянтина, котрий носив черничу сутану і був колишнім єпископом міста Сіллея» [21].

Згадуючи про іконоборську політику Костянтина Копроніма, патріарх Никифора писав: «Костянтин зовсім полишив шлях благочестя, а життя благочестивих і вірних Богу людей висміював і переслідував у результаті чого найбільших гонінь зазнали представники чернецтва» [21]. У літописі Феофана є згадка про початок гоніння імператора проти монахів: «Гонитель Костянтин наказав засікти

батогами монаха Андрія Калівіта, котрий критикував єресь імператорську і називав правителя новим Валентом і Юліаном» [27]. На думку сучасних дослідників масові репресії проти чернецтва з боку імператорської влади розпочалися з голосної справи святого Стефана Нового. Стосовно Стефана розповсюджувалася інформація, що він багатьох обдурив, навчаючи зневажати славу цього світу і не поважати батьків, відвертатися від імператорських палаців і переймати світський образ життя на чернечий [21; 27]. Монаха швидко знайшли та взяли ув'язнили, під час перебування у в'язниці Стефан зустрів 340 монахів з відрізними руками і носами та позбавленими зору [2, с. 87]. Стосовно долі Стефана існує легенда, що під час бенкету імператор помітно для всіх знаходився у пригніченому стані, і на питання гостей: «Хто той ворог, що викликає смуток у царя?», Костянтин V відповів: «Не я цар, а Стефан!» [2, с. 90]. Це стимулювало радикальних соратників імператора до дій, що призвело до вбивства ченця. У свою чергу Феофан Сповідник вважає, що Костянтин V Копронім особисто наказав стратити монаха [27].

За свідченнями Феофана Сповідника під час правління Костянтина Копроніма гоніння проти монахів досягли грандіозних масштабів. Костянтин V примушував монахів та монахинь вступати у шлюб, конфісковував церковне майно і квартирував імператорські війська у монастирських будівлях [1, с. 195]. Феофан запевняє, що імператор для дискредитації монахів, змусив кожного ченця взяти за руку жінку і прибути на іподром, а між тим весь народ плював на них і викрикував всілякі безпідставні звинувачення [27]. Сучасник тих подій згадував: «Тих хто протистояв нечестивому вченню, імператор піддавав різноманітним тортурам та знущанням: одним із них нещадно випалювали бороду, іншим насильно виривали із неї волосся, а голови били і розбивали священними іконами, на котрих були зображені святі образи» [21]. К. О. Максимович вважає, що своєю репресивною політикою Костянтин досяг повного зникнення монахів з вулиць столиці і різкого скорочення їх чисельності на території малоазійських провінцій імперії, звідки вони тікали до Італії і з дозволу римських пап, створювали там численні монастирі [14, с. 245]. У цей час, як влучно зауважив Є. І. Мірошниченко іконоборство перетворилося у монахоборство [16, с. 124]. К. О. Максимович

висловив припущення, що чернецтво у середині VIII ст. переслідувалося не тому, що було осередком захисників ікон, так воно стало сприйматися лише ближче до кінця VIII ст. Держава в однаковій мірі переслідувала ікони та монахів відповідно до спеціальної програми Костянтина V по боротьбі з обрядовими забобонами. У результаті утисків з боку держави, захисники ікон та ченці – об'єдналися [14, с. 244-245]. У свою чергу П. Ніколов вважає, що іконоборці переслідували чернецтво саме по собі, через його образ життя, котрий був протилежним світському [17].

Утисків з боку імператора також зазнало і вище духовенство, що взяло участь у зазолоті проти Костянтина V Копроніма, серед зазолотників був столичний патріарх Костянтин II (754-766). Опального патріарха чекав показовий суд та театральні знущання і допити, після чого імператор наказав публічно стратити колишнього сановника, а його труп викинути у рівчак, де як правило ховали трупи злочинців [2, с. 90].

У листопаді 766 р. Костянтин V призначив євнуха слов'янського походження Микиту (766–780) на посаду константинопольського патріарха, котрий до свого призначення служив пресвітером церкви святих Апостолів [26, с. 49]. У 768 р. патріарх Микита наказав знищити в усіх церквах столиці зображення святих, виконані у вигляді мозаїки на стінах чи написані фарбами на дошках. На їх місце було встановлено картини, що зображали квіти, рослини і птахів [13, с. 90].

Під час чергового походу проти болгар, імператор помер у віці 57 років. Незважаючи на всю жорстокість і цілеспрямованість з якою василевс боровся проти святих образів та чернецтва його діяльність у сфері віровчення не зламала спротиву захисників ікон. Чернецтво за правління Костянтина V Копроніма остаточно перетворилося в осередок захисників ікон та змогло сформувати лінію захисту, котра лягла в основу аргументації VII Вселенського собору.

Після смерті Костянтина V імператорський трон успадкував старший син покійного василевса – Лев IV Хозар (775–780). Новий імператор дозволив значній частині монахів повернутися із заслання і зайняти впливові церковні посади. Крім того, Лев IV не приділяв вдосталь уваги іконоборській політиці, що призвело до швидкого відродження партії захисників ікон [6, с. 137]. Про те, що

новий імператор не був настільки радикально настроєним проти ікон свідчить той факт, що у 780 р. Лев IV призначив на посаду stolичного патріарха Павла IV (780–784), котрий відрізнявся від свого попередника позитивним ставленням до ікон, чим викликав повагу з боку дружини василевса – імператриці Ірини (780–802). У свою чергу Сер Д. Норвіч вважає, що монахи отримали можливість повернутися із вигнання не завдяки пасивності Льва IV, а дякуючи активному сприянню імператриці Ірини [18, с. 168]. Незважаючи на те, що правління Льва IV Хозара було недовгим, воно пройшло спокійно для партії захисників ікон і допомогло їм зміцнити свої позиції у візантійському суспільстві.

Після смерті Льва IV імператорський трон успадкував Костянтин VI (780–797), однак через свій вік він не міг самостійно управляти державою тому його мати імператриця Ірина прийняла на себе функції регента. Радянський історик М. В. Левченко висловив припущення, що після смерті Льва IV монахи перетягнули на свою сторону імператрицю Ірину, натякаючи таким чином на те, що Ірина рухалася у фарватері ідей монастирської верхівки [12, с. 127]. Однак це малоімовірно, адже зростання впливу чернецтва припало на період після VII Вселенського собору. Крім того, імператриця була надто досвідченим політиком, щоб потрапити під чужий вплив.

У 787 р. Костянтин VI та Ірина з метою вирішення іконоборського конфлікту скликали VII Вселенський собор, на який з'їхалися представники папи та східних патріархів, також у засіданнях собору прийняла участь значна кількість монахів. Слід зазначити, що собор за тривалістю був порівняно коротким і після розгляду основних питань прийняв рішення засудити іконоборство як єретичне вчення. Безпосередньо імператори-іконоборці Лев III Ісавр та Костянтин V Копронім на соборі не фігурували, як основоположники ересі, а головними ідеологами конфлікту довкола ікон були названі малоазійські єпископи.

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що незважаючи на спроби окремих істориків довести той факт, що перші імператори-іконоборці намагалися проводити політику секуляризації та свідомо використовували боротьбу довкола легітимності ікон для того, щоб здійснити експропріацію церковно-монастирського майна, адже це не відповідає стратегічним завданням, що перед собою стави-

ли Лев III і Костянтин V. Візантія на той час переживала складну соціально-економічну кризу і переділ церковно-монастирських володінь потенційно міг негативно вплинути на процес оздоровлення економіки імперії. Необхідно зазначити, що чернецтво на початковому етапі іконоборського конфлікту не мало чітко визначеної позиції стосовно ікон, що не дозволило монахам організувати спротив релігійній політиці Льва III Ісавра, однак уже репресії проти церкви з боку Костянтина V Копроніма призвели до формування сильної опозиції іконоборству, ядром якої стало чернецтво.

Примітки

1. *Браунворт Л.* Забытая Византия, которая спасла Запад / Л. Браунворт. – М., 2012. – 411 с.
2. *Величко А. М.* История Византийских императоров. От Льва III до Михаила III / А. М. Величко. – М., 2012. – 416 с.
3. *Гийу А.* Византийская цивилизация / А. Гийу. – Е., 2005. – 552 с.
4. *Гоголев Д. А.* Город и крепости Византии в VII – первой половине IX в: эволюция и функции / Д. А. Гоголев. – Тюмень., 2002. – 174 с.
5. *Грегоровиус Ф.* История города Афин в Средние века / Ф. Грегоровиус. – М., 2009. – 767 с.
6. *Дашков С. Б.* История византийских императоров / С. Б. Дашков. – М., 1997. – 370 с.
7. *Ефремова Ю. В.* Константинопольские монастыри второй половины IX века как центры византийской художественной культуры / Ю. В. Ефремова. – М., 2006. – 201 с.
8. *Каплан М.* Византия / М. Каплан. – М., 2011. – 416 с.
9. *Карташев А. В.* Вселенские Соборы / А. В. Карташев. – М., 1994. – 1267 с.
10. *Костогрызова Л. Ю.* Эволюция церковно-государственных отношений в законодательстве византийских императоров IV – начала X вв. / Л. Ю. Костогрызова. – Екатеринбург., 2007. – 215 с.
11. *Курбатов Г. Л.* История Византии. От античности к феодализму / Г. Л. Курбатов. – М., 1984. – 207 с.
12. *Левченко М. В.* История Византии / М. В. Левченко. – М., 1940. – 271 с.
13. *Лихачева В. Д.* Искусство Византии IV-XV веков / В. Д. Лихачева. – Л., 1986. – 310 с.

14. Максимович К. А. История Древней Церкви: Ч. 1. 33-843 / К. А. Максимович. – М., 2012. – 592 с.
15. Мінець Ю. О. Історія становлення та розвитку візантійського чернецтва за постановами вселенських та помісних соборів IV-IX ст. / Ю. О. Мінець // Наукові записки. – 2007. – Історичні науки. – Т. 65.
16. Мирошниченко Е. И. Иконоборчество византийских императоров VIII века и его политико-идеологические причины / Е. И. Мирошниченко // Исторический ежегодник. 2009. – Новосибирск, С. 113-127.
17. Николов П. Богословские иконы опыт исторического изложения догмата иконопочитания / П. Николов. – Сергиев-Посад., 2000. – 164 с.
18. Норвич Д. История Византии / Д. Норвич. – М., 2010. – 542 с.
19. Омельчук В. В. Нормативно-правове забезпечення державно-церковних взаємин у Візантійській імперії / В. В. Омельчук. – К., 2014. – 576 с.
20. Османкина Г. Ю. Мировоззренческие основы формирования раннехристианской культуры в Византии IV-VI вв. / Г. Ю. Османкина. – Нижневартовск., 2000. 150 с.
21. Патриарх Никифор. Творения святого отца нашего Никифора, архиепископа Константинопольского / Никифор Патриарх. – Минск., 2001. – 510 с.
22. Погасий А. К. Иконоборчество как фактор разделения церкви / А. К. Погасий // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. – 2011. – Религия. Атеизм. – Т. 3.
23. Сказкин С. Д. История Византии / С. Д. Сказкин. – М., 1967. – 471 с.
24. Сюзюмов М. Я. Византийский город (середина VII – середина IX в.) / М. Я. Сюзюмов // Византийский временник. – 1967. – Т. 27. С. 38-70.
25. Сюзюмов М. Я. Экономика пригородов византийских крупных городов / М. Я. Сюзюмов // Византийский временник. – 1956. Т. 11 (36). С. 55-82.
26. Томоми К. Внутренняя политика византийского императора Константина V (741-775 гг.): проблема и её разработка / К. Томоми. – СПб., 2006. – 140 с.
27. Феофан Византиец. Летопись от Диоклетиана до царей Михаила и сына его Фиофилакта / Византиец Феофан. – Рязань., 2005. – 276 с.
28. Шёнберн К. Икона Христа. Богословские основы / К. Шёнборн. – М., 1999. – 232 с.
29. Языкова И. Со-творение образа. Богословие иконы / И. Языкова. – М., 2012. – 368 с.

30. Gero S. Byzantine iconoclasm during the reign of Leo III / S. Gero. – Louvain., 1973. – 235 p.
31. Gero S. Byzantine iconoclasm during the Reign of Constantine V / S. Gero – Louvain., 1977. – 191 p.

Мілютин С. Ю. Візантійське монашество в релігійній політиці Ісаурійської династії.

В статті досліджується історія візантійського монашества в часи правління імператорів Ісаурійської династії. Проаналізовано припущення, що імператори-іконоборці свідомо використовували конфлікт навколо легітимності почитання ікон, щоб почати програму конфіскації церковно-монастирських земель. Визначено, що на початковому етапі іконоборчого конфлікту представники монашества розділились на противників почитання образів і захисників ікон.

Ключові слова: іконоборчество, монашество, Ісаурійська династія, Лев III Ісавр, Константин V Копроним.

Milyutin S. Ju. Byzantine monks in the religious Isaurian dynasty's policy.

The article examines the history of Byzantine monks during the Isaurian dynasty's reign. The analysis suggested that the iconoclasts emperors deliberately used the struggle around the legitimacy of the icons veneration to confiscate church and monastery lands. It's determined that the beginning of iconoclastic conflicts, the monks were divided into opponents of images honoring and icons defenders.

Key words: iconoclasm, monasticism, Isaurian dynasty, Leo III the Isaurian, Constantine V Copronymus.